

การพัฒนาโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด
เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Development of a Behavioral Intervention Program and Literature
Therapy for Critical Internet Receiving Behavior Modification
of RajabhatMahasarakham University Student

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง¹ นีรุต ถึงนาค²
Chomphunut Makemuengthong¹ Nirut Thuengnak²

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่าง มีวิจารณญาณของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรม บำบัดโดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคามจำนวน 40 คนโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรม ทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดและแบบวัดพฤติกรรมกรรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่าง มีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและตรวจสอบคุณภาพแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยง เบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ Wilcoxon signed rank test ผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดเชื่อมโยง และ การรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการเรียนรู้ใช้หลักเรียนรู้แบบการจัดการกิจกรรมเรียน รู้ในชั้นเรียน ที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 5 ขั้นตอน และจัดการเรียน รู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ 7 ขั้นตอน

2. คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหลังได้รับ โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมทางพฤติกรรม ศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม chompurnu@gmail.com
²รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Nirut.t@outlook.co.th

Abstract

The purpose of this quasi experimental research of non equivalent one groups pretest-posttest design were to 1) develop a behavioral intervention program and literature therapy for critical internet receiving behavior modification and 2) compare critical internet receiving behavior among Rajabhat Mahasarakham University student before and after receiving the behavioral intervention program and literature therapy. The samples were 40 first-year Thai program students of Rajabhat Mahasarakham University who were purposively assigned. The research instruments were a behavioral intervention program and literature therapy and critical internet receiving behavior measurement which were developed by the researcher and tested for the validity and the reliability. The data were analyzed by mean, standard deviation, and Wilcoxon signed rank test. The major findings were the followings:

1. The behavioral intervention program and literature therapy which were developed by the researcher consisted of 3 elements: developing critical thinking, associative thinking and critical internet consumption. The instructional process consists of learning activity in classroom comprising 6 steps, creating their own knowledge comprising 5 steps with learning activity in online social network comprising 7 steps.

2. The critical internet receiving behavior score of Rajabhat Mahasarakham University after received the behavioral intervention program and literature therapy was significantly higher than before receiving the program at a level of .01

บทนำ

ท่ามกลางยุคการสื่อสารออนไลน์การสื่อสารไร้พรมแดนได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก การรับข้อมูลสารสนเทศของผู้คนอาศัยอุปกรณ์สื่อสารเป็นหลัก จากการรายงาน Digital in 2016 ด้านสื่อออนไลน์ของ We Are Social ดิจิตอลเอเจนซี ประเทศสิงคโปร์ ได้นำเสนอไว้ในเดือนมกราคม 2559 ซึ่ง Simon Kemp (2017) ได้เสนอไว้ว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ต 56% ของประชากร ซึ่งทั้ง 56% ใช้งานอินเทอร์เน็ตประเภทสื่อสังคม คนไทยใช้เวลาสำหรับสื่อสังคม (Social Media) เฉลี่ย 2 ชั่วโมง 52 นาที ต่อวัน คนไทย 86% ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน ในส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยที่ใช้สื่อสังคม (Social Media) นั้นพบว่ามีการแชร์ข้อมูลในเว็บไซต์ผ่านคอมพิวเตอร์ ตั้งโต๊ะ 50 % ผ่านโทรศัพท์มือถือ 45 % และผ่านแท็บเล็ต 5 % โดยสื่อสังคมที่นิยมมากที่สุดสามลำดับแรกคือ Facebook, Line และ Facebook Messenger ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของอเมริกา เหมมินท์ และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส (2557, น.120) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า “ประชาชนใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook บ่อยที่สุด

ใช้เพื่อพูดคุยกับเพื่อนมากที่สุด และคุณสมบัติของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ประชาชนชอบมากที่สุดคือทำให้ทราบข่าวสารรวดเร็ว”

การสะท้อนปัญหาด้านการใช้งานการสื่อออนไลน์สะท้อนให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนดังที่ วิรุรินทร์ ศรีโหมด (2559) ที่กล่าวว่า สื่อสังคมโซเชียลมีเดีย ถือว่ามีอิทธิพลมากในชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย ทั้งใช้เพื่อศึกษาข้อมูล และติดตามความเคลื่อนไหวในสังคม แต่ในโลกของสื่อชนิดนี้ก็ยังมีทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดี ซึ่งบางครั้งถูกนำเสนอออกไปโดยไม่ผ่านการคัดกรอง ดังที่เห็นว่าเมื่อมีเหตุอะไรสื่อชนิดนี้จะแพร่ออกไปได้อย่างรวดเร็ว และอาจนำไปสู่พฤติกรรมเลียนแบบตามมาอย่างที่เห็นในหน้าข่าว จึงทำให้น่ากังวลว่าสังคมวัยรุ่นไทยปัจจุบันเมื่อใช้สื่อชนิดนี้แล้วจะสามารถแยกแยะได้หรือไม่ นับเป็นเรื่องน่าห่วงและสังคมควรให้ความสนใจหาทางป้องกัน มิฉะนั้นอาจเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยในอนาคต

จากทัศนะข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในการใช้สื่อสังคม กลุ่มวัยรุ่นไทยมีการเปิดรับข้อมูลในโลกอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ ข้อมูลที่นำเสนอไม่ได้ผ่านการคัดกรองนำไปสู่ปัญหาสังคมทุกระดับอันเนื่องมาจากการขาดความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูลข่าวสารหรือการขาดวิจารณญาณในการเปิดรับสารนั่นเอง การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณดังที่บุพผา เมฆศรีทองคำ (2554, น. 119) ระบุว่า “ในโลกของการสื่อสารที่อัดแน่นไปด้วยข้อมูลข่าวสารทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ การรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้บุคคลเป็นผู้มีความสามารถ มีวิจารณญาณและเป็นผู้รู้เท่าทันในทุกรูปแบบของสื่อ ตีความหมายจากสิ่งที่เห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen (2015, p 8) ได้พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการเรียนรู้ปัญหา และระบุว่า “นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีการเข้าถึงข้อมูลและเผยแพร่ความคิดเห็นเชิงรุก ทำให้ต้องใช้วิจารณญาณเพื่อสร้างความเข้าใจ และนำไปใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อ”

ปัจจุบันมีการแสวงหาแนวทางการสร้างสรรค์กิจกรรมที่จะทำให้บุคคลเป็นผู้รู้คิดสามารถ นำแนวคิดที่ดีมาปรับปรุงแนวคิดของตนเองในประเด็นปัญหาต่าง ๆ นำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี มีอารมณ์ในเชิงบวก และเกิดพฤติกรรมในทางที่เหมาะสม หนึ่งในแนวทางที่มีการนำมาใช้คือการอ่านวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้แก้ไข้ปัญหาของตนเอง หรือที่เรียกว่าวรรณกรรมบำบัด (Bibliotherapy) ดังที่ นิมิตา ปาละวงค์ (2556, น. 5) ได้ระบุไว้ในงานวิจัยว่า “การที่ผู้อ่านได้อ่านวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์แฝงข้อคิดในด้านความสามารถ ความสำคัญ การมีอำนาจ และคุณความดี รวมถึงเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น แล้วผู้อ่านเกิดการเปรียบเทียบกับตัวละครในเรื่อง โดยผู้อ่านสามารถเขียนบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตนเองที่มีต่อตัวละคร ต่อสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถบอกข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณกรรม และนำไปประสพการณ์ที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมไปใช้แก้ไข้ปัญหาของตนเองได้ เรียกว่าวรรณกรรมบำบัด” ซึ่งเป็นการให้นิยามสอดคล้องกับวรรณพร กองมงคล (2552, น. 5) ระบุไว้ในงานวิจัยว่า “วรรณกรรมบำบัด คือ กระบวนการนำสื่อที่มีเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับปัญหาของผู้รับการบำบัดเพื่อนำไปสู่การแก้ไข้ปัญหา หรือพฤติกรรมอย่างเหมาะสม”

นอกจากนี้ในงานวิจัยหลายเรื่องยังได้มีการนำวรรณกรรมบำบัดมาปรับปรุงพฤติกรรมของวัยรุ่น เช่น มนัสชนก นันทะชัย (2551) การใช้วรรณกรรมบำบัดในการปรับปรุงบุคลิกภาพเก็บตัวของวัยรุ่นหญิง ในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ครวมถึง Akinola, Ajayi Nathaniel (2014) ก็ได้ใช้วรรณกรรมบำบัดเพื่อแก้ปัญหาความผิดปกติทางอารมณ์รวมถึงการแก้ป้องกันและแก้ไขปัญหาค่านิยมทางด้านวัตถุนิยมของเยาวชนแอฟริกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นวรรณกรรมบำบัดจึงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งของการทำจิตบำบัด (Psychotherapy) ที่ใช้ศิลปะวรรณกรรมเป็นสื่อเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ผู้วิจัยจึงนำประเด็นพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ มาใช้เป็นวรรณกรรมบำบัดทั้งในฐานะของผู้สร้างวรรณกรรมและผู้เสพวรรณกรรม เมื่อพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในการรู้เท่าทันสื่ออันจะนำไปสู่การรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาโปรแกรมโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยนำมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วยการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเพื่อช่วยพัฒนาความคิด สติปัญญา และอารมณ์ให้ไม่ก่อปัญหาต่อตนเองและสังคมในลักษณะที่เรียกว่ากิจกรรมวรรณกรรมบำบัด (Literature Therapy Activities) เกี่ยวกับประเด็นปัญหาการรับสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ ดังที่ กุลธวัช สมารักษ์ ปณิตา วรณพิรุณและพัลลภ พิริยะสุรวงศ์ (2558) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนแบบผสมผสานผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วยวิดีโอแชร์ริง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในส่วนกระบวนการเรียนประกอบด้วย 6 ขั้นตอนย่อย คือขั้นทำความเข้าใจประเด็นปัญหา ขั้นวิเคราะห์สะท้อนอภิปราย ขั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา ขั้นการประเมินและตัดสินใจ ขั้นการแบ่งปันประสบการณ์ และขั้นสืบสานสร้างความรู้ใหม่ พบว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิธิตา วิวัฒน์พาณิชย์ (2558) ที่ได้พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งใช้วิธีการตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Theory) เป็นหลักสำคัญร่วมกับการสอนแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาคณินตัวอย่างที่เป็นปัจจุบันและอยู่ในกระแสสังคม สามารถช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้อย่างดี เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ผู้เรียนได้ทบทวนมุมมองของตนเองและรับฟังมุมมองของเพื่อน สามารถนำเสนอพบสรุปความคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาอันเกิดจากการไม่รู้เท่าทันสื่อที่ส่งผลต่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโครงการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อันนำไปสู่ระบบการคิดไตร่ตรองตัดสินใจที่จะเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการรับสารเพื่อจะได้ทำหน้าที่และปฏิบัติงานอื่นๆ ได้สำเร็จ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่นๆ ในการนำไป

ประยุกต์ใช้ต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

หลังจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้รับการพัฒนาด้วยโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดแล้วมีระดับพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาด้วยโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ
- 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สาขาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 4,963 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองคือนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์และวรรณกรรมบำบัด

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือการวิจัย

1.1 แบบวัดพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ เป็นเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมเชิงบวกซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลพื้นฐาน โดยมีกรสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

1.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางการสร้างแบบวัดพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ

1.1.2 สร้างแบบวัดพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณแบบตรวจสอบรายการ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเองจากการประยุกต์ข้อคำถามจาก คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทาง

อิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) โดยจัดกลุ่มเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วยด้านการเชื่อมต่อข้อมูลและด้านการส่งต่อความคิด มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในรูปแบบข้อความบรรยายที่มีทั้งข้อความทางบวกและข้อความทางลบ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงมีพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

1.1.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาสำหรับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นกับนิยามพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ แล้วตรวจสอบโดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00

1.1.4 นำแบบวัดพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาโทเพื่อการสื่อสาร จำนวน 20 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.92 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.07 – 0.83

1.1.5 จัดพิมพ์เป็นแบบวัดพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณฉบับสมบูรณ์ต่อไป

1.2 โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับบรรณกรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ สร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

1.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางการสร้างโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ

1.2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ และแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับบรรณกรรมบำบัด

1.2.3 สร้างโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับบรรณกรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งมีลักษณะเป็นชุดของกิจกรรมที่มี 3 องค์ประกอบหลักคือองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณใช้หลักการสอนแบบกรณีศึกษาและทักษะคอมพิวเตอร์กราฟิก องค์ประกอบการพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยงใช้หลักการเชื่อมต่อข้อมูลและการคิดเชื่อมโยง และองค์ประกอบการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณใช้หลักการการส่งต่อความคิด วิจารณญาณในการสื่อสารข้อมูล และการใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน

1.2.4 นำโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับบรรณกรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณส่งผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทั้ง 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับบรรณกรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมมารับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ได้ค่าความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ

1.2.5 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน

1.2.6 จัดพิมพ์เป็นโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ระยะ โดยจะดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างจากแบบวัดพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการเก็บข้อมูลจากแบบวัดพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 ทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาศาขวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบวัดพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ หลังจากนั้นใช้โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณตามองค์ประกอบและขั้นตอนที่กำหนดไว้

ระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบติดตามผล โดยการเก็บข้อมูลจากแบบวัดพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลองแล้ว 1 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยหลังจากกลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาด้วยโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดแล้ว มีระดับพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณที่แสดงถึงความก้าวหน้าขึ้นจากก่อนได้รับการพัฒนาโดยโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนานั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบคือ การทดสอบสมมติฐานของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้ Wilcoxon signed rank test ระหว่างพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังใช้โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. แนวคิด คือมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งในชั้นเรียนและในสังคมออนไลน์

2. องค์ประกอบ โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับวรรณกรรมบำบัด ใช้โปรแกรมกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ด้วยการพัฒนา 3 องค์ประกอบหลักคือการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยง และการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ

ในแต่ละองค์ประกอบจัดเป็นชุดกิจกรรมได้ 3 ชุด ดังนี้

2.1 ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในลักษณะการสอนแบบกรณีศึกษา (Case Study) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นการนำเสนอประเด็น ผู้สอนจะนำประเด็นที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคมมาเสนอให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เช่น การใช้สมาร์ทโฟนก่อนนอน ข้อมูลที่ผู้เรียนนำมาเสนอจะเป็นการเสนอตามประสบการณ์เดิมซึ่งจะมีข้อโต้แย้งและขาดความน่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหาข้อมูล ผู้เรียนแสวงหาความรู้หรือข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมายืนยัน ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะสืบค้นข้อมูลหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้โต้แย้งไว้เพื่อนำข้อมูลที่หลากหลายจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแยกแยะข้อมูลหลักออกจากข้อมูลรอง แล้วนำมาเสนอให้สังกระชับเข้าใจง่ายเพื่อนำมายืนยันประเด็นที่ได้โต้แย้งไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมิน สมาชิกในห้องเรียนจะประเมินและเลือกข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 5 ขั้นการสรุปความ ผู้เรียนแต่ละคนนำข้อมูลที่ผ่านการประเมินความน่าเชื่อถือมาจัดระบบเรียบเรียงเป็นคำพูดของตนเอง ให้สังกระชับอ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนในเวลาอันสั้น

ขั้นที่ 6 ขั้นการสร้างสรรคัวรรณกรรม ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกเพื่อนำข้อมูลจากการสรุปความมาบอกเล่าเรื่องราวในรูปแบบ Infographic

2.2 ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยง การพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยง ใช้กระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ในลักษณะการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการเชื่อมต่อข้อมูล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการแสวงหาประเด็น ผู้เรียนต้องแสวงหาประเด็นที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคมที่ต้องการจะบอกเล่าเรื่องราวแก่ผู้อ่าน

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหาข้อมูล ผู้เรียนแสวงหาความรู้หรือข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแยกแยะข้อมูลหลักออกจากข้อมูลรองแล้วนำเสนอให้สังกระชับเข้าใจง่าย

ขั้นที่ 4 ขั้นการสรุปความ ผู้เรียนจัดระบบเรียบเรียงเป็นคำพูดของตนเอง ให้สังกระชับอ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนในเวลาอันสั้น

ขั้นที่ 5 ขั้นการสร้างสรรคัวรรณกรรม ผู้เรียนจะนำข้อมูลจากการสรุปความมาบอกเล่าเรื่องราวในรูปแบบ Infographic เพื่อสื่อความหมายด้วยภาพ แผนภาพ หรือแผนภูมิเพื่อทำให้ผู้อ่านคิดและตีความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ ผู้เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงข้อความกับภาพกราฟิกที่สัมพันธ์กันและช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างง่ายและชัดเจนในเวลาอันสั้น ในรูปแบบการสื่อสารด้วยภาพ

2.3 ชุดกิจกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสังคมออนไลน์ ด้วยพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตด้านการส่งต่อความคิด ซึ่งผู้เรียนจะต้องนำ Infographic ไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้เรียนพัฒนาขึ้น อาจเป็น Blog หรือ Facebook Page ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเผยแพร่ Infographic ในสื่อสังคมออนไลน์ ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะนำวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ในรูปแบบ Infographic มาเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น Blog หรือ Facebook Page เพื่อสื่อความหมายด้วยภาพ แผนภาพ แผนภูมิ หรืออื่น ๆ ให้ผู้อ่านสนใจ เกิดความคิดและการตีความหมายได้ตรงตามข้อมูลที่ผู้ส่งสารต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นกลุ่มสังคมประเมินคุณค่า ภายได้ชุมชนของสังคมออนไลน์นี้เองวรรณกรรมสร้างสรรค์ในรูปแบบ Infographic ที่ส่งออกไปจะถูกกลุ่มสังคมประเมินคุณค่า

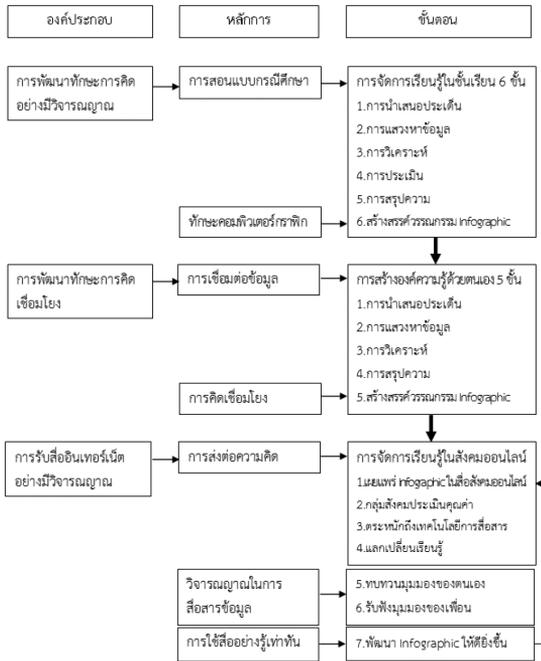
ขั้นที่ 3 ขั้นตระหนักถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร ผู้เรียนจะเกิดการตระหนักถึงเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ ในการสื่อสารทางสื่ออินเทอร์เน็ตจากการประเมินคุณค่าโดยสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นการได้รับความสนใจหรือไม่ได้รับความสนใจ การได้รับการแสดงความคิดเห็น ทั้งเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินคุณค่าและความตระหนักในเทคโนโลยีการสื่อสารจะทำให้ผู้เรียนต้องการพัฒนาผลงาน ทั้งจากเห็นตัวอย่างและเทียบเคียงตัวอย่างของเพื่อน บางส่วนจะเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอน ส่วนบางคนก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเพื่อน

ขั้นที่ 5 ขั้นทบทวนมุมมองของตนเอง ผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผู้เรียนจะทบทวนวรรณกรรมของตนเองที่ถูกประเมินจากสื่อสังคมออนไลน์ เกิดแนวคิดและแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการเรียนรู้จากผลงานของเพื่อน

ขั้นที่ 6 ขั้นรับฟังมุมมองของเพื่อน ขั้นตอนนี้จะฝึกวิจารณ์งานในการสื่อสารข้อมูลไปพร้อมกับการพัฒนา เนื่องจากเพื่อนในชุมชนของสังคมออนไลน์อาจมีการแสดงความคิดเห็นทั้งในเชิงบวกหรือเชิงลบ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะใช้วิจารณญาณในการรับสารไม่ก่อให้เกิดปัญหา ไม่เกิดความขัดแย้ง โดยมุ่งประเด็นไปที่การนำมุมมองไปพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้ นำข้อมูลที่สื่อสารมาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การใช้สื่ออย่างรู้เท่าทันไม่ว่าจะเป็นการเชื่อมต่อข้อมูลหรือส่งต่อความคิดซึ่งถือเป็นพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นที่ 7 ขั้นพัฒนา Infographic ให้ดียิ่งขึ้น หากผลงานวรรณกรรมไม่เป็นที่พึงพอใจผู้เรียนสามารถนำมาปรับปรุงพัฒนาสร้างสรรค์ Infographic ให้ดีขึ้นเป็นที่พึงพอใจแล้วต้องกลับไปดำเนินการขั้นที่ 1 คือเผยแพร่ Infographic ในสื่อสังคมออนไลน์อีกจนกว่าจะพอใจ เมื่อพอใจจะทำการส่งสัญลักษณ์หรือข้อความเพื่อยืนยันการส่งผลงานเพื่อรับการประเมิน ดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด

2. ผลเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด

ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังใช้โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตาราง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังใช้โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ระดับพฤติกรรม	n	\bar{x}	S.D	Wilcoxon Value	Wilcoxon Prob
Pretest	40	3.34	0.31	5.21	.00*
Posttest	40	3.68	0.13		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบด้วยโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนน Pretest และ Posttest แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหลังได้รับโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัด

อภิปรายผล

การพัฒนาโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณในครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งนำไปตั้งเป็นข้อสังเกตในการอภิปรายผล ดังนี้

1. โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นสามารถยืนยันได้ว่า ทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนและเสริมสร้างพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณต่อเนื่องตามลำดับก่อนถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมขั้นสุดท้ายได้อย่างแท้จริงจึงส่งผลหลังการใช้โปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้เรียนมีระดับพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้พัฒนาพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณได้ ประสิทธิภาพของโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณต่อเนื่องตามลำดับขั้นจนถึงขั้นผลลัพธ์สุดท้าย ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก ชุดกิจกรรมแต่ละชุดจะมีลำดับขั้นของการพัฒนาที่ชัดเจนตั้งแต่องค์ประกอบแรกคือการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 6 ขั้น คือ การนำเสนอประเด็น การแสวงหาข้อมูล การวิเคราะห์ การประเมิน การสรุปความ และสร้างสรรค์วรรณกรรม Infographic องค์ประกอบการพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยง ใช้กระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 5 ขั้น คือ การนำเสนอประเด็น การแสวงหาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปความ และสร้างสรรค์วรรณกรรม Infographic ดังที่ ขนิษฐา จิตแสง (2557, น. 47-48) กล่าวว่า “ในยุคที่สื่ออินเทอร์เน็ตมีกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนและยากต่อการควบคุมนั้นการฝึกฝนเยาวชนไทยให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต นับมีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสื่ออินเทอร์เน็ตไม่เพียงเป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาและเสริมสร้างเยาวชนให้มีทักษะในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศบนสื่ออินเทอร์เน็ต จึงเป็น “ภูมิคุ้มกัน” และเป็น “ภูมิรู้” ที่เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นผู้รับสารที่มีความเท่าทัน มีวิจารณญาณในการเปิดรับ และเลือกใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ”

2. จุดเด่นของโปรแกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น การนำวรรณกรรมบำบัดมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประเด็นปัญหาพฤติกรรม

การรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยไม่ได้นำมาใช้ในบทบาทของผู้เสพรณกรรม แต่ได้นำมาใช้ในบทบาทของผู้สร้างวรรณกรรม กล่าวคือการที่บุคคลสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรม เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา ย่อมต้องศึกษาหาความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหานั้น ๆ ยิ่งวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ต้องนำไปเผยแพร่ต่อกลุ่มสังคมที่สนใจ หรือสร้างสรรค์งานในประเด็นและรูปแบบเดียวกัน ผลงานจะถูกนำมาเปรียบเทียบ อาจได้รับการชื่นชมและในทางกลับกันก็อาจได้รับการวิจารณ์ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหาหรือด้านรูปแบบการสร้างสรรค์ทั้งจากผู้สร้างและผู้เสพรณกรรม ทำให้บุคคลนั้นต้องทบทวนแนวคิดและมุมมองทั้งของตนเองและของผู้วิจารณ์เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขงานของตนเองให้ดีขึ้น การได้อ่านเนื้อหาที่เป็นแนวคิดทางวิชาการหรือมุมมองของนักคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหาอย่างหลากหลาย คัดกรองจับประเด็นที่ถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำมาสร้างสรรค์วรรณกรรมเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน และการที่ต้องเผยแพร่วรรณกรรมนั้นไปยังกลุ่มที่มีความสนใจและสร้างสรรค์วรรณกรรมนั้นย่อมทำให้เกิดความตระหนักในการสร้างสรรค์ผลงานให้ดีที่สุด และการที่ได้อ่านได้เห็นวรรณกรรมในประเด็นปัญหานั้นที่สร้างสรรค์โดยบุคคลอื่นในกลุ่มสังคมของตนย่อมนำไปสู่การเปรียบเทียบและต้องปรับปรุงแก้ไขวรรณกรรมให้ดีขึ้นและให้ถูกต้อง แนวคิดนี้เองเป็นการใช้วรรณกรรมบำบัดในฐานะผู้สร้างวรรณกรรมซึ่งถือเป็นการสร้างสรรค์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเพื่อช่วยพัฒนาความคิด สติปัญญา และอารมณ์ให้ไม่ก่อปัญหาต่อตนเองและสังคมในลักษณะที่เรียกว่ากิจกรรมวรรณกรรมบำบัด (Literature Therapy Activities) สอดคล้องกับแนวคิดของวรรณกรรมกองมงคล (2552, น. 5) ที่ระบุว่า “วรรณกรรมบำบัด คือ กระบวนการนำสื่อที่มีเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับปัญหาของผู้รับการบำบัดเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา หรือพฤติกรรมอย่างเหมาะสม” เมื่อการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อใช้ในการสื่อสารในสังคมออนไลน์ที่ผู้เรียนอาศัยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แสวงหาข้อมูลที่อยู่ในกระแสสังคมจากการรับสื่ออินเทอร์เน็ต มานำเสนอด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารแบบใหม่ในการสื่อสารทางสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้เรียนต้องสรุปความคิดจากสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบการนำเสนอข้อมูลด้วยภาพหรือที่เรียกว่า Infographic เพื่อส่งต่อความคิดโดยการนำเสนอในสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้เรียนพัฒนาขึ้นอาจเป็น Blog หรือ Facebook Page ซึ่งเป็นขั้นตอนการใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน เมื่อผู้วิจัยได้เลือกใช้ Infographic มาเป็นวรรณกรรมเพื่อบำบัดภายใต้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละชุดกิจกรรม จึงก่อให้เกิดการพัฒนาความคิด สติปัญญา และอารมณ์ ได้สร้างสรรค์ผลงานการนำเสนอข้อมูลด้วยกราฟิก ผ่านสื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ตามองค์ประกอบและขั้นตอนของโปรแกรมพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยพัฒนา โดยเฉพาะในองค์ประกอบการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของกิจกรรมชุดที่ 3 จึงนำไปสู่การเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถในการใช้สื่อสังคมเพื่อเชื่อมต่อข้อมูลและส่งต่อความคิดสร้างสรรค์ไปยังผู้สนใจในสิ่งเดียวกันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยวัดจากกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือการเชื่อมต่อข้อมูล ส่งต่อความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล และความรับผิดชอบต่อสังคมภายใน สอดคล้องกับผลการวิจัยของชนิษฐา จิตแสง (2557) ที่พบว่า “การตระหนักถึงเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ ในการสื่อสารทางสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านเพื่อนในการให้คำแนะนำโปรแกรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต” จึงทำให้โปรแกรม

ทางพฤติกรรมศาสตร์ร่วมกับวรรณกรรมบำบัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนและเสริมสร้างพฤติกรรมการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

- กุลธวัช สมารักษ์.,ปณิตา วรรณพิรุณและพัลลภ พิริยะสุวรรณต์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานผ่าน เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยใช้กรณีศึกษา ด้วย วิดีโอแชร์ริง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. ใน วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 6(1),205-214.
- ชนิษฐา จิตแสง. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและกลุ่มบุคคลกับทักษะการรู้เท่าทัน สื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น*. วารสารอินฟอร์เมชั่น, 21(1), 46-59.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน*. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 5-20.
- นิธิตา วิวัฒน์พานิชย์. (2558). *การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์*. ใน วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 9(3), 209-219.
- นิมิตา ปาละวงศ์. (2556). *ผลของวรรณกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลต์ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุพผา เมฆศรีทองคำ. (2554). *การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร*. วารสารนักบริหาร, 31(1), 117-123.
- มนัสชนก นันทะชัย (2551) *การใช้วรรณกรรมบำบัดในการปรับปรุงบุคลิกภาพเก็บตัวของวัยรุ่นหญิงในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรรณพร กองมงคล. (2552). *การใช้วรรณกรรมบำบัดเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิรวินท์ ศรีโหมด. (2559, 10 พฤษภาคม). *โซเชียลมีเดีย สื่อไร้สายมหันตภัยวัยรุ่น*. โพสต์ทูเดย์. สืบค้นจาก <http://www.posttoday.com/analysis/report/430928>
- เอมิกา เหมมินทร์ และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2557). *พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ใน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 9-10 (16-17), 120-140.
- Akinola, Ajayi Nathaniel (2014). *Bibliotherapy as an Alternative Approach to Children's Emotional Disorders*. Creative Education. 5, August 2014, 1281-1285.

Chen, Dai-Ling. (2015). *Developing Critical Thinking through Problem-Based Learning: an Action Research for a Class of Media Literacy*. (Doctoral thesis) UK: Durham University.

Simon Kemp. (2017). We Are Social's. (2017) Digital in 2016. Retrieved from <http://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2016>